

jihomoravský kraj

MORAVSKÁ
ZEMSKÁ
KNIHOVNA

2020

VÝROČNÍ ZPRÁVA

o hodnocení výkonu
regionálních funkcí knihoven
v Jihomoravském kraji v roce 2020

Fotografie na titulní straně

Čtenářský kroužek v Knihovně Jiřího Mahena, pobočka Medlánky

Zleva: Knihovna Jiřího Mahena, pobočka Horní Heršpice, 10.3.2020 otevření v nových prostorách

Obecní knihovna v Božicích, region Znojmo, v květnu 2020 otevření v nových prostorách

Obecní knihovna Otnice, region Vyškov, 1.9.2020 otevření v rekonstruovaných prostorách

*Místní knihovna Litobratřice, region Znojmo, nominace na ocenění Knihovna roku 2020
a nominace na ocenění Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2020*

Fotografie: archiv MZK

Obsah

Úvodem	6
Vliv pandemie Covid-19 na činnost knihoven.....	7
1 Regionální funkce knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020.....	8
1.1 Smluvní rámec výkonu regionálních funkcí v Jihomoravském kraji	9
1.2 Metodika Moravské zemské knihovny v Brně k výkonu regionálních funkcí v Jihomoravském kraji	10
1.3 Finanční zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven	10
1.4 Počet veřejných a obsluhovaných knihoven	12
1.5 Systém střediskových knihoven.....	13
2 Naplňování cílů regionálních funkcí stanovených Konceptí rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2015-2020	13
3 Rekonstrukce a modernizace knihoven	15
4 Personální zajištění výkonu regionálních funkcí v JMK	18
5 Významné události v knihovnách v roce 2020	19
5.1 Nominace na ocenění Knihovna roku	19
5.2 Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2020	19
5.3 Oceňování knihoven v regionech.....	20
6 Ediční činnost Moravské zemské knihovny a pověřených knihoven JMK	22
6.1 Časopis Duha	23
7 Vzdělávání knihovníků.....	24
7.1 Vzdělávání v Moravské zemské knihovně	24
7.1.1 Zkoušky podle Národní soustavy kvalifikací.....	25
7.1.2 E-learningové vzdělávání	25
8 Hodnocení výkonu jednotlivých regionálních funkcí a plnění standardů regionálních funkcí	27
8.1 Výměnné fondy.....	27
8.2 Poradenská a konzultační činnost	28
8.3 Statistika knihovnických činností	28
8.4 Porady	28
8.5 Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit.....	31

8.6 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovního fondu	33
8.7 Nákup a zpracování knihovního fondu z prostředků obcí	34
8.8 Cirkulace výměnných souborů	34
8.9 Doprava v rámci regionálních funkcí	34
9 Projekt Jižní Morava čte ukončil svůj 5. ročník	35
10 Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí pověřených knihoven Jihomoravského kraje	36
11 Dotace na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven JMK v roce 2020 z pohledu stavby rozpočtu	38
12 Přínosy dotace na regionální funkce knihoven	38
13 Celkové hodnocení výkonu regionálních funkcí v roce 2020	39

Úvodem

Rok 2020 začal jako kterýkoli jiný rok. V očekávání podpisu smluv na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven, s plány obcí do 3 000 obyvatel na modernizaci interiérů knihoven s podporou dotačního titulu Obecní knihovny, s přípravami aktivit a hodnocením činnosti knihoven za uplynulý rok. Zprávy o vypuknutí epidemie daleko za našimi hranicemi vnímaly knihovny i jejich čtenáři jen jako další zprávu o dění ve světě.

Zásadní zlom přišel v podobě usnesení vlády České republiky ze dne 12. 3. 2020 č. 194, kterým byl pro území ČR vyhlášen – v souvislosti s prokázáním výskytu pandemie Covid-19 – nouzový stav a které předznamenalo plošné uzavření knihoven od pátku 13. března 2020.

Omezení provozu knihoven v průběhu roku zásadně ovlivnilo nejen statistické výsledky, ale současně přimělo hledat nové způsoby práce s uživateli v době jejich uzavření. Koronavirus se stal pro knihovny příležitostí, aby hledaly nové cesty, jak proměnit svoje služby a udržet kontakt se svými čtenáři.

Analyzovat dopad vládních opatření na činnost knihoven a zjistit jejich aktivity v době uzavření si kladl za cíl anonymní dotazník *Dopady koronaviru na poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb v knihovnách Jihomoravského kraje*, který v průběhu května připravilo Oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny v Brně. S výsledky dotazníku se zájemci mohli seznámit na stránkách časopisu Duha:

„Většina knihoven měla podporu svých zřizovatelů, knihovny se neobávají o svůj další vývoj, jejich největší snahou bude přivést čtenáře zpět do knihoven a propagovat knihovny jako bezpečná místa dodržující všechna potřebná hygienická opatření. Pandemie koronaviru se stala příležitostí, jak se nově zamyslet nad poskytovanými službami, otevřela nové pohledy, nastolila nové otázky, nové výzvy. Omezení a znemožnění fyzických kontaktů v době pandemie podpořilo zájem o využívání on-line prostředí, které poskytuje neomezený přístup a otevírá nové možnosti.“¹

Nové okolnosti byly pro knihovny výzvou i příležitostí a přinesly poznání, že i v nových podmínkách jsou schopné nabízet přidanou hodnotu v podobě on-line aktivit a nových služeb. Významnou pomoc představovalo stabilní zázemí v podobě regionálních služeb poskytovaných Moravskou zemskou knihovnou a pověřenými knihovnami, kterým se také v loňském roce dostalo potřebné finanční i morální podpory ze strany Jihomoravského kraje.

Rok 2020 byl posledním rokem naplňování **Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji na období let 2015 až 2020**. Nové milníky pro budoucí směřování knihoven v Jihomoravském kraji vytyčila nová **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030**, která se stala východiskem pro plánování nové koncepce regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji na období 2021-2027.

V průběhu celého roku usilovaly pověřené knihovny o naplňování cílů regionálních funkcí knihoven i za ztížených podmínek. Mnoho aktivit se přesunulo do on-line prostředí, většina činností však vyžadovala osobní zapojení knihovníků a jejich plné pracovní nasazení. Do jaké míry se podařilo jednotlivé činnosti naplnit je obsahem předložené Výroční zprávy o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020.

¹ <http://duha.mzk.cz/clanky/knihovny-v-jihomoravskem-kraji-v-dobe-pandemie-koronaviru-vysledky-dotazniku>

Vliv pandemie Covid-19 na činnost knihoven Ze závěrečných zpráv regionálních oddělení pověřených knihoven JmK

„Většina aktivit, které byly pro knihovny v rámci regionu naplánované, byly zcela zrušeny. Stejně tak byl omezen provoz ve všech knihovnách v regionu. Bylo nutné pravidelně informovat knihovníky i jejich zřizovatele o aktuálním stavu a možnostech kontaktů se čtenáři, dále pak o pravidlech obnovy provozu a ochraně osob při půjčování v knihovnách.“

Úsek okresní metodiky regionu Blansko

„V době uzavření knihoven pro veřejnost se činnost pracovníků zaměřila na revize knihovního fondu. Dále se pracovníce věnovaly aktualizaci knihovního fondu VF a přípravě vyřazených knih pro knihovny regionu. Pracovníci knihoven se zapojili do šití roušek pro dům seniorů a další potřebné ohrožené skupiny. Některé knihovnice zabezpečovaly donášku přímo ke čtenářům.“

Útvar regionálních služeb Městské knihovny Břeclav

„Knihovníci v době uzavření provozů pracují intenzivně na úpravách interiérů, zúčastňují se on-line seminářů a mnozí se zapojili do pomoci hygienickým stanicím a začali trasovat, což bylo hygienickými stanicemi přivítáno, protože jim to pomohlo zrychlit práci.“

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

„Koronavirus – většina knihoven měla na svých stránkách informace o uzavření a následně po otevření knihovny informace, jaká hygienická pravidla musí návštěvníci dodržovat. Situaci knihovny zvládaly velmi dobře. Z důvodu nařízení omezení pohybu se nerealizovaly služební cesty, nepořádaly akce, kde by mohlo docházet k nebezpečí šíření covidu.“

Městská knihovna Hodonín

„Přesto že tento rok byl komplikovaný a knihovny byly třikrát zcela uzavřeny a po většinu roku probíhal omezený provoz, regionální funkce byly pověřenou knihovnou splněny ve všech bodech. Projevil se pokles metodických návštěv, konzultací nebo nebylo v rámci cirkulace vyexpedováno stejné množství dokumentů z VF jako v loňském roce, ale zvládly se nakoupit a zpracovat dokumenty z naplánované finanční částky, jak do VF, tak i všem knihovnám z finančních prostředků obcí. Naučili jsme se některé práce provádět jiným způsobem, aby byly zachovány. Přesto osobní kontakt s knihovníky chybí.“

Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově

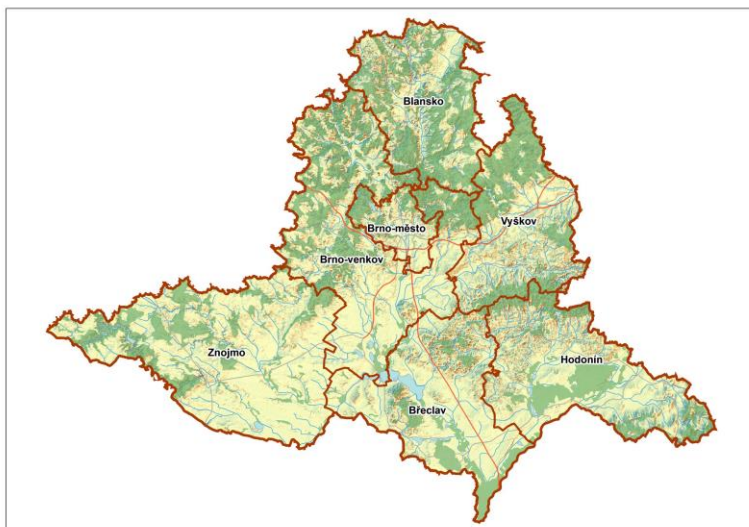

Knihovna a turistické a informační centrum
Jedovnice, fotografie archiv MěK Boskovice

1 Regionální funkce knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020

Rok 2020 byl již 16. rokem, kdy rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v Jihomoravském kraji podporuje prostřednictvím dotace na regionální funkce knihoven Jihomoravský kraj.

Odborné zázemí pro výkon regionálních funkcí knihoven garantované sedmi pověřenými knihovnami umožňuje vytvářet podmínky pro zajištění jejich standardizované úrovně a současně motivovat zřizovatele k péči o jejich knihovny.

Hlavním cílem regionálních funkcí knihoven je podle **Metodického pokynu Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území ČR „zajištění dostupnosti a rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech České republiky v souladu s celostátní koncepcí rozvoje knihoven a vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování těchto služeb obyvatelům měst a malých obcí.“²**

Mezi tzv. podpůrné činnosti, kterými jsou regionální funkce knihoven naplňovány a které jsou na smluvním základě mezi krajskou knihovnou a pověřenými knihovnami poskytovány obsluhovaným knihovnám, podle Metodického pokynu patří

- Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozborů
- Statistika a hodnocení činnosti knihoven
- Vzdělávání knihovníků, semináře, porady
- Tvorba výměnných knihovnických fondů, jejich cirkulace a distribuce, správa, revize a aktualizace
- Pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů
- Nákup a zpracování knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele knihovny (obce) a jejich distribuce
- Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit
- Servis automatizovaného knihovnického systému (AKS)

Podle *Koncepce rozvoje regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v letech 2015-2020* byly k regionálním službám navíc zařazeny

- Pravidelná medializace nejlepších knihoven a knihovníků, oceňování knihoven z obcí, prezentace příkladů dobré praxe
- Kulturně výchovná činnost

V roce 2020 se součástí vykazovaných položek stala – v návaznosti na aktualizovaný Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky (k 18. 12. 2019) – **Podpora vzděl., kult. a komunitních aktivit.**

² https://ipk.nkp.cz/docs/RF/Methodicky_pokyn_RF

1.1 Smluvní rámec výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji

Výchozím dokumentem pro poskytování regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v roce 2020 byla **Smlouva o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v roce 2020**, která vymezila obsah regionálních funkcí poskytovaných Moravskou zemskou knihovnou a jí pověřenými knihovnami:

1. poradenské, vzdělávací a koordinační služby
2. statistika knihovnických činností
3. vzdělávání knihovníků, pořádání seminářů
4. tvorba, distribuce a cirkulace výměnných fondů
5. pomoc při revizích a aktualizacích knihovnických fondů
6. nákup, zpracování a distribuce knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele obsluhované knihovny
7. servis automatizovaného knihovnického systému,
8. další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb,
9. metodická pomoc při přípravě kulturní a vzdělávací činnosti, při pořádání komunitních a dalších aktivit, s důrazem na rozvoj čtenářství u dětí a mládeže.

Výkon regionálních činností byl vymezen těmito smlouvami:

1) Jihomoravský kraj a Moravská zemská knihovna v Brně uzavřely **Smlouvu o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v roce 2020** (k podpisu došlo ze strany Moravské zemské knihovny 18. 12. 2019, ze strany Jihomoravského kraje 17. 1. 2020).

2) Jihomoravský kraj, Moravská zemská knihovna v Brně a jednotlivé pověřené knihovny uzavřely **Dohodu o zajišťování výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020** (k podpisu došlo ze strany Jihomoravského kraje 14. 2. 2020, ze strany MZK 24. 1. 2020 a následně pověřených knihoven).

3) Mezi Moravskou zemskou knihovnou a pověřenými knihovnami platí na neurčitou dobu uzavřená **Smlouva o přenesení regionálních funkcí a používání přidělených prostředků pro zabezpečení regionálních funkcí**. Součástí každé smlouvy je příloha s výčtem poskytovaných regionálních funkcí a seznam knihoven, kterým jsou poskytovány.

4) Požadovaná výše dotace včetně komentáře spolu s popisem cíle podpory, na který je dotace žádána, byla uvedena v **Žádosti o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje v Brně prostřednictvím Moravské zemské knihovny v Brně z Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v JMK**, kterou předložily začátkem roku 2020 jednotlivé pověřené knihovny JMK Moravské zemské knihovně v Brně.

Smlouva o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020 byla schválena usnesením Zastupitelstva Jihomoravského kraje č. 2450/19/Z27 dne 12. 12. 2019. O poskytnutí dotace rozhodlo Zastupitelstvo Jihomoravského kraje na svém 27. zasedání konaném dne 12. 12. 2019 usnesením č. 2450/19/Z27.

1.2 Metodika Moravské zemské knihovny v Brně k výkonu regionálních funkcí v Jihomoravském kraji

V roce 2020 vydala Moravská zemská knihovna v Brně aktualizaci **Metodiky Moravské zemské knihovny v Brně k výkonu regionálních funkcí v Jihomoravském kraji**. Na základě této metodiky měly pověřené knihovny povinnost:

- zpracovat vnitřní předpis na čerpání prostředků dotace **do 30. 3. 2020** (s uvedením způsobu výpočtu poměrných částek u výdajů, které nejsou v plné výši využity na výkon regionálních funkcí, např. energie, mzdy, telefonní poplatky, upgrade SW, provozní materiál),
- vždy do 30. 4. předložit návrh rozpočtu na výkon regionálních funkcí na následující kalendářní rok k projednání MZK,
- zajistit ve svém účetnictví řádné a oddělené sledování čerpání prostředků dotace,
- předložit MZK do 20. 1. následujícího roku výkaz výkonu RF,
- předložit MZK do 25. 1. následujícího roku závěrečnou zprávu, jejíž nedílnou součástí tvoří
 - o podklady pro zprávu o výkonu RF v Jihomoravském kraji,
 - o statistické výkazy o výkonu RF za příslušný kalendářní rok,
 - o přehled nákladů a výnosů (účetní sestava),
 - o závěrečnou zprávu dle smlouvy o poskytnutí dotace předkládanou Krajskému úřadu JMK,
- podat MZK písemné oznámení do 14 dnů ode dne, kdy zjistí, že dotaci v plné výši nevyčerpá,
- vrátit nevyčerpané prostředky na bankovní účet MZK a o případné vratce zaslat e-mailem upozornění,
- předkládat MZK dílčí vyúčtování dotace a to vždy ke dni 30. 4. (za 1. čtvrtletí), 31. 7. (za 2. čtvrtletí), 31. 10. (za 3. čtvrtletí), 31. 12. (za říjen a listopad) a 25. 1. (za prosinec).

Podle Metodiky je krajská knihovna oprávněna provádět v průběhu roku věcnou kontrolu výkonu RF v pověřených a obsluhovaných knihovnách spočívající v prověření správného a rovnoměrného užití prostředků na výkon RF, správnosti a oprávněnosti částek fakturovaných obsluhujícími knihovnami a vyplácených pověřenými knihovnami.

1.3 Finanční zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven

Finanční zajištění regionálních funkcí v Jihomoravském kraji vychází z knihovního zákona č. 257/2001 Sb., § 11, odst. 3: „...*Plnění regionálních funkcí a jeho koordinaci zajišťuje kraj z peněžních prostředků svého rozpočtu.*“³

Pro rok 2020 podpořil Jihomoravský kraj regionální funkce knihoven **ve stejné výši jako v předcházejícím roce, částkou 16 milionů korun**, což umožnilo pokračovat v nastavené úrovni poskytovaných služeb. **Stejně jako v předcházejícím roce vycházel propočet částek pro pověřené knihovny z počtu obsluhovaných knihoven a počtu registrovaných uživatelů.**

Modifikace doporučení Ministerstva kultury ČR se opírá o jednu ze Zásad pro rozdělení finančních prostředků na výkon regionálních funkcí knihoven:

„Při rozdělení finančních prostředků na zajištění regionálních funkcí knihoven se vychází z rozsahu a obsahu regionálních funkcí, které pověřené knihovny vykonávají. Přihlíží se k regionálním

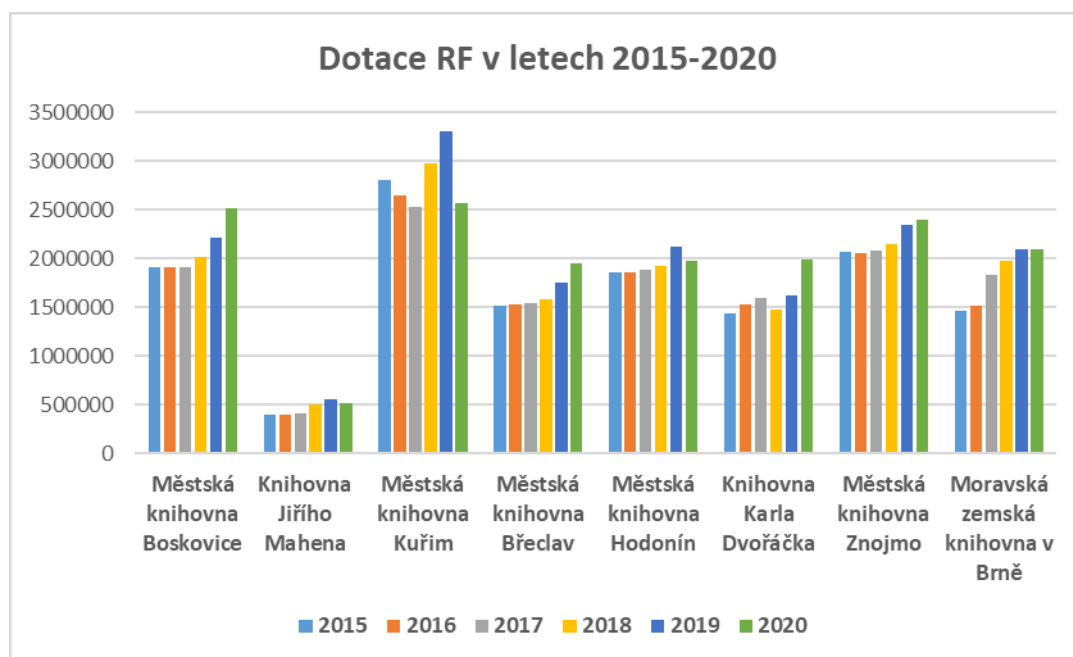
³ Zákon č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovný zákon) [online]. [cit. 2020.-02-20]. Dostupný: http://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/Zakon257.htm

rozdlím a cílům stanoveným koncepcí rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji.“⁴

Dotace na regionální funkce knihoven byla podle smlouvy mezi Jihomoravským krajem a Moravskou zemskou knihovnou poskytnuta v roce 2020 na účet MZK ve čtyřech splátkách, přičemž první splátka byla připsaná již 23. 1. 2020.

Rozdělení dotace na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v letech 2015 – 2020

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
MěK Boskovice	1 914 000 ⁵	1 914 000 ⁶	1 914 000	2 010 000	2 209 000	2 513 000
KJM v Brně	395 000	395 000	405 000	505 000	555 000	510 000
MěK Kuřim	2 801 000	2 650 000	2 535 000	2 983 000	3 302 000	2 563 400
MěK Břeclav	1 516 000	1 534 000	1 545 000	1 587 000	1 749 000	1 952 000
MěK Hodonín	1 855 000	1 855 000	1 887 000	1 924 000	2 115 000	1 973 600
Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově	1 433 800 ⁷	1 530 000	1 595 000	1 471 000	1 622 000	1 984 000
Městská knihovna Znojmo	2 065 876 ⁸	2 052 000	2 083 000	2 147 000	2 348 000	2 404 000
Pověřené knihovny	11 980 676	11 930 000	11 965 000	12 627 000	13 900 000	13 900 000
MZK v Brně	1 469 324	1 520 000	1 835 000	1 973 000	2 100 000	2 100 000
Celkem	13 450 000	13 450 000	13 800 000	14 600 000	16 000 000	16 000 000

⁴ https://ipk.nkp.cz/docs/RF/Metodicky_pokyn_RF

⁵ Funkci pověřené knihovny vykonávala MZK.

⁶ Funkci pověřené knihovny vykonávala MZK.

⁷ Původní částka 1,397.000,- Kč byla navýšena z důvodu podpory dotace VISK3. O toto navýšení byl snížen rozpočet MZK.

⁸ Původní částka 2,052.000,- Kč byla navýšena z důvodu podpory dotace VISK3. O toto navýšení byl snížen rozpočet MZK.

1.4 Počet veřejných a obsluhovaných knihoven

V roce 2020 obsluhovala MZK v Brně a knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí **688 smluvních knihoven** (681 obsluhovaných knihoven + 7 pověřených knihoven).

Změny v obsluhovaných knihovnách

BLANSKO

Pozastavena činnost u dvou poboček:

- Městská knihovna Blansko – pobočka Obůrka
- Městská knihovna Letovice – pobočka Meziříčko

Z neprofesionálních knihoven pozastavení činnosti knihovny v obci Makov.

BRNO-VENKOV

V roce 2020 nevykazovaly žádnou činnost knihovny v Jarném (dlouhotrvající rekonstrukce budovy) a ve Zhoří (obec s 50 obyvateli).

ZNOJMO

Polánka - pozastavena během koronakrizy, regionální oddělení informováno o situaci, prostor knihovny byl využit k jinému účelu

Horní Břečkov – knihovna měla být zrušena, ale po komunikaci s regionální oddělením pouze pozastavena činnost.

Veřejné knihovny v Jihomoravském kraji 2020

Region	Knihovny							Knihovny bez pob.	Knihovny celkem
	Profesionální				Neprofesionální		Pobočky celkem		
	Pověřené	Pobočky	Profesionální	Pobočky	Neprof.	Pobočky			
Blansko	1	2	11	26	95		28	107	135
Brno-město	1	33					33	1	34
Brno-venkov	1		19	5	126		5	146	151
Břeclav	1	3	13	4	55	1	8	69	77
Hodonín	1	1	18	2	61		3	80	83
Vyškov	1	2	6	10	68	1	13	75	88
Znojmo	1	5	8	3	130	1	9	139	148
Celkem	7	46	75	50	535	3	99	617	716
MZK			1					1	1
Celkem JMK	7	46	76	50	535	3	99	618	717

Počet obsluhovaných knihoven v Jihomoravském kraji 2020 (se kterými je uzavřena smlouva o poskytování RF)

Region	Počet obsluhovaných knihoven celkem
Blansko	134
Brno-město	16
Brno-venkov	145
Břeclav	76
Hodonín	79
Vyškov	87
Znojmo	144
Celkem	681
MZK v Brně	7
CELKEM	688

1.5 Systém střediskových knihoven

V roce 2020 vykonávalo střediskovou funkci v Jihomoravském kraji **devět knihoven**.

V regionu Brno-venkov

Městská knihovna Ivančice – 0,1 úvazku

Městská knihovna Modřice- 0,1 úvazku

Obecní knihovna Mokrá-Horákov – 0,1 úvazku

Městská knihovna Rosice – 0,1 úvazku

Městská knihovna Tišnov – 0,1 úvazku

Městská knihovna Židlochovice – 0,1 úvazku

Jedním ze středisek je také Městská knihovna Kuřim.

V regionu Blansko

Knihovna městyse Křtiny – 0,15 úvazku

Obecní knihovna Ráječko – v rámci úvazku okresní metodiky

Pořadí regionálních činností podle zájmu obsluhovaných knihoven

Pořadí	Regionální funkce knihoven			
		2018	2019	2020
1.	Statistika	671	672	671
2.	Doprava	532	601	598
3.	Cirkulace VF	603	618	570
4.	Poradenská a konzultační činnost	575	627	544
5.	Servis výpočetní techniky	323	436	442
6.	Vzdělávání knihovníků, semináře	560	482	310
7.	Zpracování KF z prostředků obcí	282	248	253
8.	Nákup KF z prostředků obcí	216	195	190
8.	Porady	317	320	177
10.	Pomoc při revizi a aktualizaci KF	122	141	134
11.	Praktická podpora vzděl., kult. a komunitních aktivit	-	-	34

2 Naplňování cílů regionálních funkcí stanovených Konceptí rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji v letech 2015-2020

Koncepce rozvoje regionálních funkcí v Jihomoravském kraji se zaměřila na posílení role Moravské zemské knihovny v systému regionálních funkcí a ve spolupráci s pověřenými knihovnami na efektivnější koordinaci rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji. Cílem koncepce bylo podporovat status MZK jako pracoviště s odborným renomé i za hranicemi kraje, zavádění nových trendů do činnosti knihoven, lobovat za jejich zájmy a lepší postavení u zřizovatelů.

Z textu Koncepce:

„*Stav v roce 2020*“

VEŘEJNÉ KNIHOVNY

– 95 % neprofesionálních knihoven je automatizovaných.

– Všechny knihovny JMK mají své webové stránky s pravidelně aktualizovanými údaji.

- Všechny neprofesionální knihovny JMK v obcích nad 500 obyvatel mají OPAC.
- Existuje velmi dobrá spolupráce s odbornými knihovnami v JMK, každoročně se koná seminář pro knihovny paměťových institucí.
- Knihovny jsou připojeny k internetu a pracují s volně dostupnými elektronicko-informačními zdroji.
- Každý rok probíhá setkání profesionálních knihoven JMK v MZK – slouží jako inovační vzdělávání, seznámení s aktuálními trendy a činnostmi pověřených knihoven.
- Každý rok probíhá slavnostní oceňování nadstandardně pracujících profesionálních či neprofesionálních knihoven.
- Dobrá a fungující spolupráce se zřizovateli knihoven a s Jihomoravským krajem.

Cílový stav

Úloha a postavení Moravské zemské knihovny v systému regionálních funkcí

Moravská zemská knihovna plní funkci poradenského a vzdělávacího centra pro všechny veřejné knihovny v Jihomoravském kraji s důrazem na budování a rozvoj školních knihoven. Ve spolupráci s pověřenými knihovnami koordinuje rozvoj veřejných knihovnických a informačních služeb v kraji. Má status pracoviště s dobrým jménem a odborným renomé i za hranicemi kraje, propaguje a podporuje zavádění nových trendů do činnosti knihoven, hájí jejich zájmy a lobuje za lepší postavení u zřizovatelů.

Pro naplnění tohoto cíle se ve spolupráci s pověřenými knihovnami aktivně účastní setkání zastupitelů veřejné správy a samosprávy.“

Hlavním cílem regionálních funkcí v Jihomoravském kraji pro období 2019-2020 se stala na základě aktualizace koncepce podpora kulturních a vzdělávacích aktivit v knihovnách s důrazem na podporu čtenářství, zejména s pomocí projektu Jižní Morava čte, zajímavá nabídka vzdělávacích aktivit podporující zájem o celoživotní vzdělávání knihovníků, oceňování dobře pracujících knihoven a zejména podpora vnímání knihoven jako nedílné součásti kulturní infrastruktury společnosti.

Webové stránky

Informace o webových stránkách obsluhovaných knihoven jsou dostupné na webových stránkách pověřených knihoven, které budují adresáře knihoven včetně kontaktů. Adresář knihoven Jihomoravského kraje má ve své gesci Oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK, které ve spolupráci s pověřenými knihovnami garantuje aktuální a úplné informace o všech knihovnách v Jihomoravském kraji:

<https://www.mzk.cz/pro-knihovny/region/knihovny>

Většina knihoven využívá šablony webových stránek (Webknihovny, Webnode). Metodickou pomoc při jejich založení či aktualizaci poskytují regionální oddělení pověřených knihoven v rámci poradenské a konzultační činnosti. Kromě webových stránek vytvářejí mnohé knihovny svůj profil přes sociální síť Facebook.

Automatizace neprofesionálních knihoven

S podporou regionální automatizace (Clavius REKS, nově Tritius) se podařilo automatizovat většinu knihoven v Jihomoravském kraji. V každém regionu se vyskytují velmi malé knihovny, zpravidla pobočky, případně knihovny v obcích do 200 obyvatel, které nejsou zapojeny do automatizace.

Spolupráce s knihovnami paměťových institucí

Spolupráci s knihovnami paměťových institucí se daří na regionální úrovni, například Městská knihovna ve Znojmě úzce spolupracuje s Jihomoravským muzeem ve Znojmě, Muzeum Vyškovska je partnerem Knihovny Karla Dvořáčka ve Vyškově.

Slavnostní oceňování knihoven v Jihomoravském kraji

Z důvodu epidemiologické situace se v roce 2020 nekonalo slavnostní oceňování, které se stalo tradiční součástí aktivit pověřených knihoven a na krajské úrovni Moravské zemské knihovny v Brně. Tato setkání jsou platformou pro setkání zřizovatelů knihoven a motivací pro ostatní knihovny v Jihomoravském kraji.

Vytyčené cíle se dařilo naplňovat zejména s podporou pověřených knihoven a také v úzké spolupráci se zřizovateli knihoven jak v rovině nominací veřejných knihoven na celokrajské ocenění tak ve vazbě na dotační titul Obecní knihovny. Za pomoci časopisu Duha, pravidelných porad ředitelů a metodiků veřejných knihoven, příkladů dobré praxe se dařilo rozšiřovat nové služby, podporovat význam a roli knihoven a iniciovat jejich proměnu ve skutečná kulturní, vzdělávací a komunitní centra.

3 Rekonstrukce a modernizace knihoven

V lednu 2020 vyhlásila Rada Jihomoravského kraje v rámci dotačního programu „Program rozvoje venkova Jihomoravského kraje pro rok 2020“ také dotační titul Obecní knihovny. Z obcí bylo zasláno **92 žádostí v celkovém objemu 3,619.000,- Kč**, z toho

36 žádostí z obcí do 500 obyvatel,
35 žádostí z obcí 1 001 – 3 000 obyvatel
21 žádostí z obcí 501 = 1 000 obyvatel.

V návaznosti na ekonomické dopady pandemie COVID-19 přijala Rada JMK 30. března 2020 opatření včetně „*Provéřit možnost restrukturalizace dotačních programů Jihomoravského kraje s ohledem na reálnost jejich realizace za současné situace vyvolané pandemií*“⁹, v jehož důsledku došlo pro rok 2020 k pozastavení všech žádostí.

Rekonstrukce a modernizace knihoven v roce 2020 probíhaly výhradně z vlastních prostředků zřizovatelů a provozovatelů knihoven.

BLANSKO

Habrůvka – stavba nového komunitního centra obce a přestěhování knihovny do nových prostor
Kotvrdovice - stavba nového komunitního centra obce a přestěhování knihovny do nových prostor
Suchdol – kompletně přestavěná budova, nové vybavení vnitřních prostor. Konzultace architektonického návrhu interiéru s paní Ivou Machovou.
Velenov – celková rekonstrukce budovy.

⁹ <https://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=410600&TypeID=2>

BRNO-MĚSTO

V březnu 2020 byla otevřena nově zrekonstruovaná pobočka v Horních Heršpicích. K 30.6.2020 byla ukončena činnost pobočky v Přízřenicích (MČ Brno-Jih). Pobočka byla přestěhována do Dolních Heršpic, kde zahájila provoz 14.9.2020.

REGION BŘECLAV

Zaječí – rekonstrukce knihovny, částečně nové vybavení

Pavlov – vybudování zázemí pro děti, hrací koutek, sedací nábytek

Horní Bojanovice – obnova celkového vybavení, regály, výpůjční pult, výmalba

Klobouky – výměna oken, stavební úpravy, Bohumilice pobočka – celková rekonstrukce a stavební úpravy

Mikulov – elektronické zabezpečovací zařízení

Tvrdonice – klimatizace

Boleradice – obnova vybavení

Vlasatice – přestěhování knihovny do budovy školy, rekonstrukce a úprava prostor

Kostice – celková obnova prostor, nové vybavení, využití prostor pro volnočasové aktivity

Brumovice – stěhování knihovny do jiných prostor KD

Morkůvky – oprava topení v celé budově, knihovna od července mimo provoz

Nové interiéry Knihovny Jiřího Mahena v Brně, pobočka Křížova

REGION HODONÍN

Hroznová Lhota – přístavba ke knihovně, nová dispozice interiéru – autor Ing. arch. Ivo Ondračka, konzultace s Metodickým centrem pro výstavbu a rekonstrukci knihoven při MZK.

Svatobořice – otevření nové knihovny.

Ze zprávy regionálního oddělení Městské knihovny Hodonín:

„Celkově lze říci, že dochází k revitalizaci knihoven našeho okresu, že se zde projevují výsledky jednání se starosty obcí, kteří využívají dotace JMK na vybavení knihoven. Dotace JMK na vybavení knihoven byla v letošním roce zrušena z důvodu koronaviru.

Ve Svatobořicích došlo k přestěhování knihovny do nových prostor – vše bylo hrazeno z rozpočtu zřizovatele. Stěhování proběhlo v období uzavření knihoven. Velká rekonstrukce probíhá také v Hroznové Lhotě – zde jsou finanční prostředky od zřizovatele a evropské finance. Knihovna je uzavřena.“

REGION VYŠKOV

Převážnou část roku byla uzavřena knihovna v Nemojanech, kde probíhá kompletní rekonstrukce budovy. Po dobu rekonstrukce a obnovy vybavení byly uzavřeny knihovny v Otnicích a Hodějicích. Do nových prozatímních prostor se přestěhovala knihovna v Nových Hvězdlicích.

Nově zřízené dětské oddělení v knihovně Hodějice

1. 9. 2020 byla za účasti Mgr. Lenky Dostálové z Metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven a krajské metodiky slavnostně otevřena Obecní knihovna Otnice.

Obecní knihovna Otnice

REGION ZNOJMO

Dyje – obnova knihovny

Božice – stěhování do jiné budovy

Dyjákovice – stěhování knihovny

Chvalovice – přestěhování do nově zrekonstruované budovy – multifunkčního centra, kde je zároveň posilovna, sportovní hala a koutek pro děti, nábytek na míru.

Knihovna Chvalovice

4 Personální zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v JMK

Regionální služby v roce 2020 byly zajišťovány v pověřených knihovnách v celoročním přepočteném stavu **19,749 pracovními úvazky**; v MZK Brno **3,508 úvazky**.

Vzhledem k předcházejícímu roku došlo v přepočteném stavu v pověřených knihovnách k navýšení o **0,194 pracovního úvazku**, celkové navýšení bylo o **0,042 pracovního úvazku**.

Počet pracovníků zajišťujících výkon regionálních funkcí knihoven (přepočtený stav)

REGION	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Blansko	3,25	3,0	3,13	3,145	3,145	3,45
Brno-město	0,37	0,37	0,37	0,31	0,38	0,38
Brno-venkov	4,85	5,2	4,5	4,04	2,83	2,919
Břeclav	3,0	3,0	3,0	3,0	3	3,0
Hodonín	3,5	3,5	3,5	3,2	3,2	3,0
Vyškov	3,2	3,2	3,2	3,0	3,0	3,0
Znojmo	4,3	3,3	4,0	4,0	4,0	4,0
Pověřené knihovny	22,52	21,57	22,28	20,695	19,555	19,749
MZK	2,79	2,78	3,7	3,79	3,66	3,508
CELKEM	25,26	24,35	25,98	24,485	23,215	23,257

V **regionu Blansko** nastoupila k 1. březnu 2020 na dohodu o pracovní činnosti Mgr. Hana Matulová. Provoz střediska Křtiny zajišťuje na dohodu o provedení práce Marie Slaničková. Obojí je přepočteno na úvazek 0,45.

V **regionu Brno-venkov** došlo k navýšení úvazků o 0,89. V březnu 2020 nastoupila do oddělení na 0,5 úvazku Barbora Sedláková.

V **regionu Hodonín** došlo od 1.9.2020 ke snížení úvazků o 0,2 z důvodu sníženého rozpočtu na rok 2020.

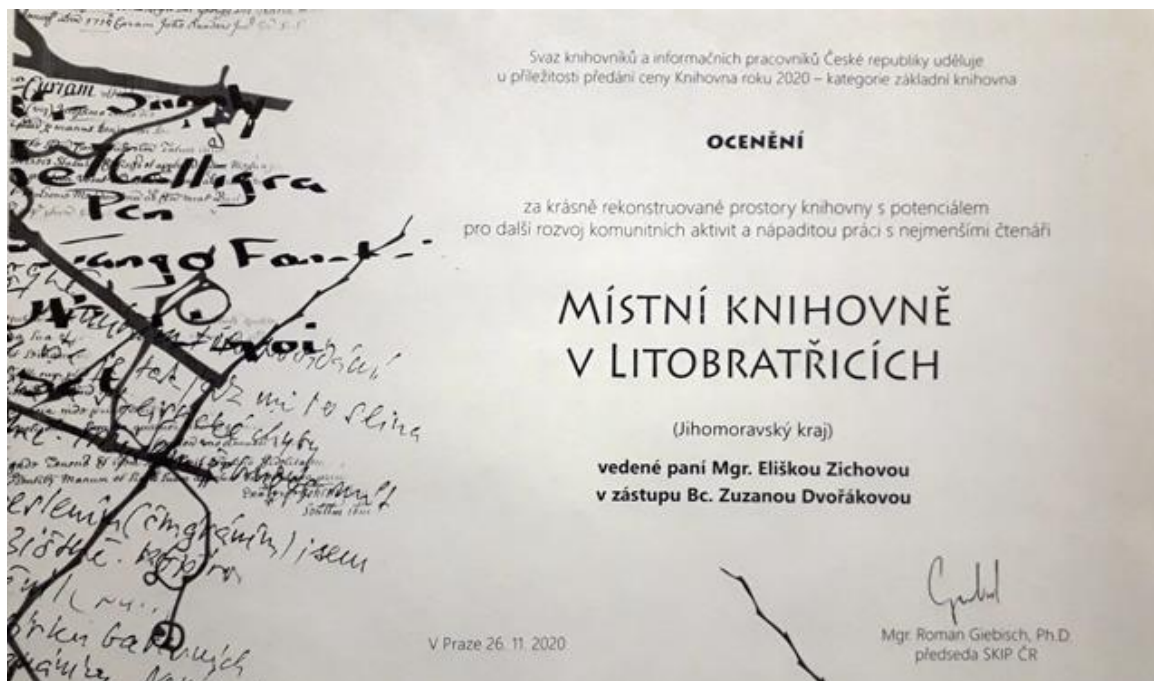
V **regionu Znojmo** nastoupila od 1. června 2020 nová vedoucí Kateřina Juřicová.

V Oddělení vzdělávání a krajské metodiky MZK bylo částečné snížení úvazků z důvodu personální změny v průběhu roku.

5 Významné události v knihovnách v roce 2020

5.1 Nominace na ocenění Knihovna roku

Při příležitosti předávání ceny Knihovna roku 2020 získala **Místní knihovna Litobratřice** z regionu Znojmo ocenění Svazu knihovníků a informačních pracovníků České republiky "za krásně rekonstruované prostory knihovny s potenciálem pro další rozvoj komunitních aktivit a nápaditou práci s nejmenšími čtenáři."

Návštěva celostátní komise soutěže Knihovna roku 27.8.2020 v Místní knihovně Litobratřice, zleva: Lenka Drechslerová, Obecní knihovna Rapotín, Ing. Jana Tomancová, Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně, Bc. Pavel Zajíc, Městská knihovna v Rožnově pod Radhoštěm (předseda), starosta obce Litobratřice Milan Kadlečík, knihovnice Bc. Zuzana Dvořáková, Jaroslava Starcová, Krajská vědecká knihovna Liberec, Mgr. Lucie Macháčková, Městská knihovna Kutná Hora, knihovnice Mgr. Eliška Zichová

5.2 Komunitní knihovna Jihomoravského kraje 2020

V roce 2020 se konal již 3. ročník soutěže Komunitní knihovna Jihomoravského kraje. Dle pravidel mohli knihovny nominovat zřizovatele nebo vedoucí regionálních oddělení pověřených knihoven. Celkem bylo zasláno 21 nominací. Novinkou byla změna počtu soutěžních kategorií:

Soutěžní kategorie podle velikosti obsluhované populace

Kategorie	Obsluhovaná populace	
	od	do
1.	1	500
2.	501	1 000
3.	1 001	3 000
4.	3 001	5 000
5.	5 001	a více

Hodnotící kritéria:

- Počet kulturních a vzdělávacích akcí a počet návštěvníků kulturních a vzdělávacích akcí (k 31.12.2019)
- Informace o aktivitách na webových stránkách knihovny, případně na FB
- Zapojení knihovny do života a plánu rozvoje obce
- Zaměření aktivit na širokou veřejnost, nejen na čtenáře knihovny
- Aktivity pro různé skupiny (děti, maminky, seniory apod.)
- Mezigenerační aktivity
- Konkrétní příklady spolupráce s organizacemi v místě (MŠ, ZŠ, konkrétní zájmové spolky apod.)
- Dílničky, workshopy
- Vzhled a vybavení knihovny

Body navíc mohly získat knihovny za aktivní přístup v době uzavření v souvislosti s pandemií koronaviru (komunikace s uživateli, informace na webových stránkách knihovny, Facebooku, aktivity v knihovně, např. aktualizace KF, modernizace interiéru, on-line aktivity apod.)

- Činnost knihovny v době pandemie koronaviru

Novinkou bylo vyhlášení nominací na ocenění **Knihovnická osobnost Jihomoravského kraje**. Bylo zasláno celkem sedm nominací. Z důvodu epidemiologické situace se v listopadu nekonalo tradiční slavnostní vyhlášení výsledků, které bylo přeloženo na příští rok.

5.3 Oceňování knihoven v regionech

Oceňování knihoven za nadstandardní práci s cílem motivovat a povzbudit k lepší činnosti i další obsluhované knihovny v regionu se stalo součástí pravidelných aktivit všech pověřených knihoven. Z důvodu pandemie se nekonalo ve všech regionech, v některých (Vyškov ad.) bylo přeloženo na příští rok.

REGION BLANSKO

Z důvodů epidemiologické situace nebylo možné uskutečnit setkání knihovníků, které regionální oddělení každoročně organizuje začátkem listopadu. Ocenění příkladně pracujících knihoven se konalo za přítomnosti starostů dne 15. prosince 2020. Informace o ocenění bylo publikováno v regionálním tisku, knihovnickém časopise Duha a na webových stránkách regionálního oddělení.¹⁰

¹⁰ <https://www.kulturaboskovice.cz/knihovna/knihovna/aktuality/ocenene-knihovny-regionu-blansko-v-roce-2020>

Oceněny byly

1) Městská knihovna Kunštát – paní Radka Banyoová – za aktivní, dlouholetou a systematickou podporu dětského čtenářství a za 10 let organizování literární soutěže „O cenu Ludvíka Kundery“ ve spolupráci s místní ZŠ.

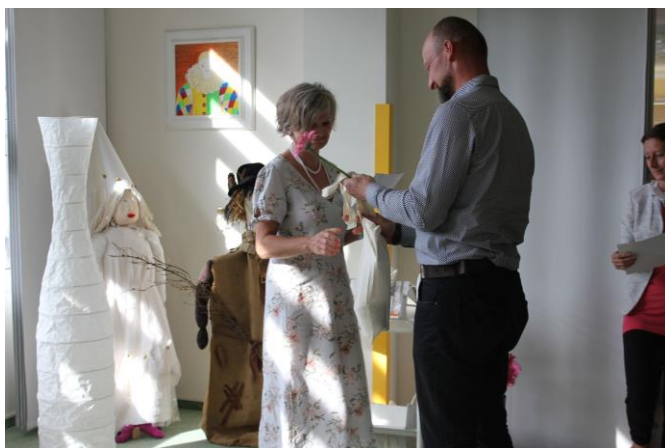
2) Obecní knihovna Lubě – paní MVDr. Jana Dvořáková – za 20 let vedení knihovny a za poskytování moderních informačních služeb v obci.

3) Obecní knihovna Obora – paní Mgr. Jana Trubáková – za 10 let aktivní komunitní činnosti knihovny a za cílenou podporu dětského čtenářství v obci ve spolupráci s místní MŠ.

HODONÍN

V rámci akce Březen - měsíc čtenářů ocenilo regionální oddělení dvě knihovny – za aktivity podporující čtenářství – Prušánky – profesionální knihovna, Hrubá Vrba – neprofesionální knihovna. Ocenění bylo z důvodu pandemie přeloženo z 11.3., na 11. 6. za účasti zástupců zřizovatelů.

Místní knihovna Prušánky, ocenění přebírá paní Milena Hromková, fotografie: archiv MěK Hodonín

Místní knihovna v Hrubé Vrbce, přítomen i pan starosta a ocenění předával radní Pavel Dvořáček

6 Ediční činnost Moravské zemské knihovny a pověřených knihoven JMK

Regionální oddělení pověřených knihoven pravidelně zpracovávají výsledky činnosti veřejných knihoven svého regionu v uplynulém roce.

Kulturní zařízení města Boskovice, p.o. vydalo přehled *Vývoj regionálních funkcí v okrese Blansko do roku 2019*¹¹, Městská knihovna Břeclav zpracovala *Veřejné knihovny regionu Břeclavska v roce 2019*, Městská knihovna ve Znojmě *Výsledky činnosti veřejných knihoven znojemského regionu za rok 2019*, *Přehled činnosti veřejných knihoven regionu Vyškov v roce 2019* vydala Knihovna Karla Dvořáčka ve Vyškově a Městská knihovna Kuřim zpracovala *Veřejné knihovny regionu Brno-venkov 2018*.

Výsledky činnosti veřejných knihoven jsou určeny především zřizovatelům knihoven, jsou publikovány také on-line a je na ně odkazováno v zápisech z metodických návštěv. Umožňují analýzu činnosti obsluhovaných knihoven v porovnání s výkonnostními ukazateli ostatních knihoven v regionu. Jejich nedílnou součástí je fotodokumentace interiérů knihoven i realizovaných aktivit.

Na webových stránkách pověřených knihoven jsou zveřejněny informace pro obsluhované knihovny o novinkách, jejich adresář, údaje o poskytovaných službách, kontakty na regionální pracovníky, zprávy z porad a další aktuální informace.

BLANSKO: <https://www.kulturaboskovice.cz/knihovna/pro-knihovny/kontakt>

BRNO-VENKOV: <https://www.kulturakurim.cz/knihovna-kontakty>

BŘECLAV: <https://www.knihovna-breclav.cz/kontakt-163>

HODONÍN: <https://www.knihovnahod.cz/region-kontakty.html>

VYŠKOV: <https://www.kkdvyškov.cz/kontakty-1>

ZNOJMO: <https://www.knihovnazn.cz/regionalni-oddeleni.html>

¹¹ <https://www.kulturaboskovice.cz/knihovna/metodicka-cinnost/dokumenty-pro-knihovny/dokumenty-pro-knihovny>

6.1 Časopis Duha

V roce 2020 byl završen již **34. ročník knihovnického časopisu Duha** s podnázvem Informace o knihách a knihovnách z Moravy. V podobě čtvrtletníku vycházela Duha stejně jako v uplynulých letech v tištěné i elektronické podobě.

Elektronická podoba je dostupná online na webových stránkách Moravské zemské knihovny: <https://duha.mzk.cz/>. Všechny starší ročníky jsou přístupné přes digitální knihovnu Kramerius: <http://duha.mzk.cz/archiv-digitalizovane-duhy>.

Tištěná čísla vycházela v rozsahu 56 číslovaných stran.

Vydávání časopisu podporuje Jihomoravský kraj z dotace na regionální funkce knihoven. Slouží jako platforma pro sdílení nových trendů, příkladů dobré praxe a významně se podílí na celoživotním vzdělávání knihovníků.

Témata Duhy v roce 2020

1. Knihovny ve virtuálním prostředí
2. Budování knihovních fondů
3. Uchování tradičních dokumentů
4. Hodnocení a marketing informačních služeb

Přehled rubrik

Studie/Články
Inspirace, podněty, náměty
Proměny českého knihovnictví
Veřejné knihovny
Konference, akce
Informace pro knihovny
Z činnosti MZK
Knihovnické osobnosti
Recenze
Z historie knihoven
Zkušenosti ze zahraničních knihoven
Rozhovor
Fejeton

Složení redakce a redakční rady v roce 2020

Redakce:

Mgr. Jan Lidmila, vedoucí redaktor

Mgr. Adéla Dilhofová, redaktorka

Mgr. Jana Nejezchlebová, výkonná redaktorka

Mgr. et Mgr. Monika Kratochvílová, redaktorka a jazyková korektura

Redakční rada:

prof. PhDr. Tomáš Kubiček, Ph.D. (Moravská zemská knihovna), předseda redakční rady

PhDr. Libuše Foberová, Ph.D. (Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě)

Bc. Pavel Zajíc (Městská knihovna Rožnov pod Radhoštěm), od 1.1.2020

Mgr. Hana Šimonová (Městská knihovna Hodonín)

Trendy vývoje veřejných knihoven na základě analýzy dat z projektu Benchmarking knihoven

Vit Richter
V.richter@mkp.cz

Text přináší rozbor a hodnocení výsledků projektu Benchmarking za posledních 15 let. Rozsáhlé shromáždění dat umožňuje sledování činnosti dvou velikostních kategorií veřejných knihoven v České republice, jedná se o výkonové indikátory, vybraných a specifikovaných je 36, které jsou rozděleny do tří skupin, a dále je srovnáváno celkem 5 vymezených skupin oblastí činnosti veřejných knihoven. Text provádí přehledné srovnávací grafy.

Rok 2020 je pro projekt Benchmarking knihoven výročním rokem. Od roku 2006 uplynulo 15 let, kdy Národní knihovna ČR oznámila zahájení projektu. Cílem Benchmarkingu knihoven je hodnocení a porovnávání výkonů a činnosti veřejných knihoven. V roce 2012 benchmarking expandoval i na Slovensko – Národní knihovna uzavřela dohodu o spolupráci se Slovenskou národní knihovnou v Martine, což umožnilo, aby se slovenské knihovny mohly porovnávat jak mezi sebou, tak i českými veřejnými knihovnami. V roce 2020 na projektu participovalo 332 knihoven, z toho 255 českých a 77 slovenských knihoven.

V současné době obsahuje benchmarkingová databáze údaje o knihovnách z let 2006 až 2019 a umožňuje kromě propočetí výkonových indikátorů zjištění minimálních, průměrných a maximálních hodnot indikátorů pro jednotlivé kategorie knihoven (9 velikostních kategorií). Nejdůležitějším nástrojem je ale vzájemné porovnávání výkonových indikátorů vybraných knihoven včetně sledování vývojových trendů jednotlivých indikátorů v průběhu více let.

Předmětem porovnávání je 36 indikátorů, které jsou rozděleny do tří skupin:

- nabídka služeb, podmínky pro činnost knihovny,
- výzvěvi knihovny a služeb,
- financování, výdaje, efektivita.

Každá knihovna si může velmi snadno zjistit, v které oblasti své činnosti dosahuje vynikajících výsledků, kde se pohybuje na úrovni průměrných hodnot, ale také získat varování při zjištění podprůměrných výsledků. Účastníci projektu mají k dispozici seznam všech knihoven zařazených v projektu a údajem o počtu obyvatel obce, ve které knihovny působí. Podle

Registrování čtenářů – % z obshované populace

10 001-20 000 obyvatel 20 001-40 000 obyvatel

■ r. 2006 ■ r. 2019

2 ■ studie, články

tohoto kritéria si mohou vybrat knihovny ke srovnávání. Výsledky vzájemného porovnávání i sledování trendů jsou vyjádřeny v tabulce nebo pomocí grafů.

Rozsáhlé shromáždění dat a reprezentativní zastoupení některých velikostních kategorií knihoven nám umožňuje sledovat vybrané trendy vývoje veřejných knihoven v uplynulých patnácti letech. Pro účel tohoto příspěvku jsme zvolili ke srovnání indikátorů dvou velikostních kategorií knihoven:

- Knihovny v městech od 10 001 do 20 000 obyvatel – zastoupeno průměrně 60 knihoven ročně (v textu příspěvku tuto kategorii označujeme jako (10–20)).
- Knihovny v městech od 20 001 do 40 000 obyvatel – zastoupeno průměrně 50 knihoven ročně (v textu příspěvku tuto kategorii označujeme jako (20–40)).

Tyto dvě kategorie jsme zvolili především proto, že se jedná o stabilizované knihovny, které v průběhu sledovaných let dodávaly spolehlivá a ověřená data o své činnosti. Předmětem vzájemného srovnání jsou data z let 2006 až 2019. Pro srovnání jsme zvolili hodnotu mediánu,² abychom se vyvarovali vlivu extrémních hodnot.

Sledujeme tyto základní oblasti činnosti knihoven:

- Knihovní fondy
- Registrování uživatelů
- Fyzické a virtuální návštěvy
- Pracovní doba, počet pracovníků
- Výpůjčky, vzdělávací a kulturní akce

Knihovního fondu

- Kvalitní a systematicky budovaný knihovní fond je východiskem a základem pro naprosto většinu služeb knihoven. Při hodnocení trendů v této oblasti jsme se

Počet virtuálních návštěv na obyvatele

10 001-20 000 obyvatel 20 001-40 000 obyvatel

■ r. 2007 ■ r. 2019

souzetří na hodnocení objemu přírůstků ve vztahu k počtu obyvatel a sleduje výdaje na nákup knihovního fondu s vazbou na celkovou strukturu výdajů knihovny.

Trendy

- Stagnuje objem přírůstků (knihovních jednotek): u knihoven (10–20) zaznamenáváme dlouhodobě a silný pokles přírůstku o pětých 30 % oproti roku 2006 (tj. snížení o 71 kJ na 1 000 obyvatel. Naspak u kategorie (20–40) zůstal objem přírůstků na stejné úrovni.
- Mimě stoupají výdaje na nákup KF/obyvatele – současný standard pro doplnění knihovního fondu doporučuje částku 30 – 45 Kč na obyvatele. Z analýzy vyplývá, že v uplynulém období došlo k mírnému nárůstu výdajů na nákup knihovního fondu na obyvatele, ale hodnoty dosažené v roce 2019 se stále pohybují na dolní hranici, tj. 33 Kč a 35 Kč na obyvatele.
- Klesá podíl výdajů na nákup knihovního fondu a informačních zdrojů na celkových výdajích knihovny. Negativním trendem je pokles podílu výdajů na nákup knihovního fondu a informačních zdrojů na celkové výdajové struktuře knihoven. U menší kategorie knihoven jde o pokles o 2 %, u větší

2 Medián je hodnota, při níž řada (neřazovaná podle velikosti) na své střední polovině přechází. Při 50 % hodnot je menších nebo rovných a zbytek 50 % hodnot je větší nebo rovných mediánu.

studie, články ■ 3

Elektronické vydání Duhy, č. 4/2020, zdroj: <https://issuu.com/moravskazemskaknihovna/docs/duhanov2020>

7 Vzdělávání knihovníků

Jednou z prioritních oblastí, kterou Moravská zemská knihovna a pověřené knihovny v roce 2020 zabezpečovaly, bylo vzdělávání knihovníků včetně organizace porad a seminářů. Účast na vzdělávacích aktivitách vykázalo celkem **310 knihoven**, tj. o 162 knihoven méně než v předcházejícím roce.

7.1 Vzdělávání v Moravské zemské knihovně

Nejvyšší podíl na vzdělávání knihovníků v JMK měla tradičně MZK v Brně, která z pozice krajského centra vzdělávání připravila pro 153 knihoven a 638 účastníků celkem 17 vzdělávacích akcí, z toho 7 akcí v rámci výkonu regionálních funkcí knihoven.

Oddělení vzdělávání a krajské metodiky zajišťovalo akce v počítačové učebně, semináře a vzdělávací akce v konferenčním sále MZK. V oblasti vzdělávání knihovníků Jihomoravského kraje v roce 2020 probíhala klasická frontální i e-learningová výuka. Všechny e-learningové kurzy (celkem 7) úspěšně ukončilo celkem 467 absolventů.

Na úrovni regionů garantují vzdělávání profesionálních i neprofesionálních knihoven regionální oddělení pověřených knihoven.

Přehled konaných akcí v MZK

11.11.2020	Využití Google nástrojů v knihovnické praxi
20.10.2020	Propagace knihovny pomocí infografik
01.10.2020	Školení Tritius a MARC 21
23.06.2020	Současná polská literatura v českých překladech
18.06.2020	Kurz MARC 21/RDA – seriály a integrační zdroje

17.06.2020 Kurz MARC 21/RDA – tištěné monografie, doporučená úroveň
10.06.2020 - 11.06.2020 Kurz MARC 21/RDA – tištěné monografie, minimální úroveň

7.1.1 Zkoušky podle Národní soustavy kvalifikací

Za finanční podpory MK ČR (VISK 2) byl ukončen čtvrtý ročník 3 blended learningových knihovnických kurzů akreditovaných MŠMT dle Národní soustavy kvalifikací. Novým kurzem se stal Samostatný knihovník správce digitální knihovny.

Kurzy dle NSK v roce 2020

Knihovník katalogizátor – 9 absolventů

Knihovník v přímých službách – 13 absolventů

Samostatný knihovník správce digitální knihovny – 11 absolventů

Celkem kurzů: 3

Celkem absolventů: 33

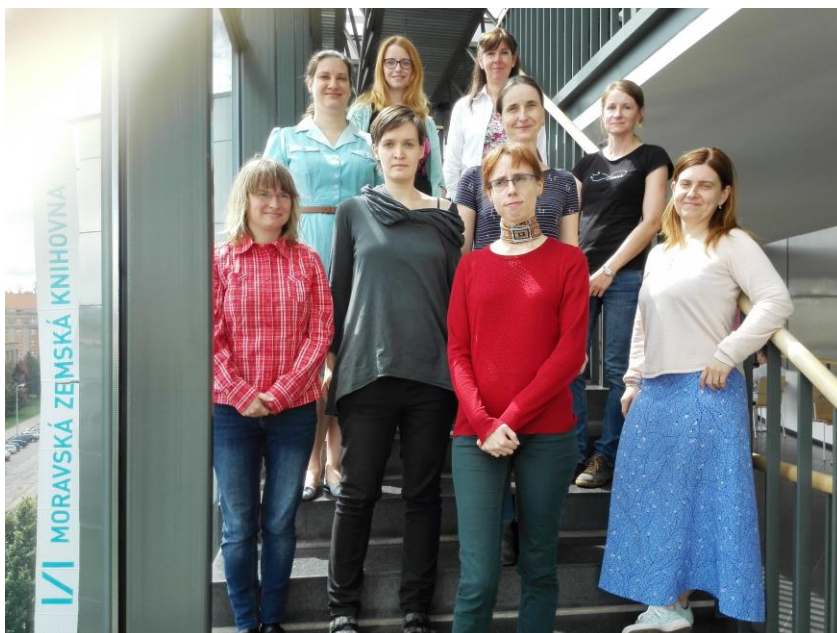
Zkoušky dle NSK v roce 2020

Knihovník katalogizátor - počet účastníků: 6

Knihovník v přímých službách - počet účastníků: 11

Referenční knihovník - počet účastníků: 8

Úspěšní absolventi získali certifikát stvrzený autorizovanou osobou (MZK) pod hlavičkou Ministerstva kultury ČR.

Úspěšní absolventi kurzu dle NSK Knihovník-katalogizátor

7.1.2 E-learningové vzdělávání

V roce 2020 pokračoval již 9. rokem e-learningový **Knihovnický kurz** nabízející základní oborové vzdělání knihovníkům veřejných profesionálních i neprofesionálních knihoven. Kurz probíhal v jarním a podzimním termínu.

Témata modulů

Informační zázemí oboru
Legislativa k oboru
Informační fondy a typologie dokumentů
Akvizice
Evidence knihovního fondu
Knihovnické a informační služby
Informační etika
Jmenný popis
Věcný popis
Základy bibliografie a Metodika tvorby bibliografií a rešerší
Elektronické informační zdroje
Digitální knihovny
Práce se čtenářem
Informační gramotnost
Online prezentace knihoven

Současně probíhal e-learningový tutorovaný kurz **Služby knihoven** v rozsahu 13 modulů.

Cílem kurzu je poskytovat rozšiřující (inovační) vzdělání především vedoucím i řadovým pracovníkům služeb zejména z veřejných profesionálních knihoven.

Témata modulů

1. Úvod do právního rámce služeb
2. Informační etika a knihovny
3. Meziknihovní služby a jejich zdroje
4. Referenční služby
5. Volné elektronické informační zdroje
6. Licencované elektronické informační zdroje
7. Rešeršní služby
8. Služby specifickým skupinám uživatelů
9. Komunikace s uživateli knihoven
10. Výzkumy uživatelských potřeb
11. Prostorové možnosti knihovny a vybavení knihoven
12. Organizování akcí v knihovnách
13. Benchmarking knihoven

Na závěr obou kurzů obdrželi účastníci, kteří splnili všechny podmínky, potvrzení (osvědčení) o úspěšném absolvování kurzu.

Přehled e-learningových kurzů a posluchačů

Elka 3 – 23 absolventů

Elka 2 – 28 absolventů

Služby knihoven – 33 absolventů (36 účastníků celkem)

Knihovnický kurz – 44 absolventů (57 účastníků celkem)

Digitalizace v knihovnách – 24 absolventů (31 účastníků celkem)

+ Slovensko:

Knihovnický kurz SK – 156 absolventů

Základní kurz kybernetické bezpečnosti – 159 absolventů

Celkem kurzů: 7

Celkem účastníků: 490

Celkem absolventů: 467

8 Hodnocení výkonu jednotlivých regionálních funkcí a plnění standardů regionálních funkcí knihoven

Pověřené knihovny zabezpečovaly všechny regionální činnosti. MZK v Brně vykonávala poradenskou a konzultační činnost, statistiku knihovnických činností, organizovala vzdělávání knihovníků, semináře a porady. Knihovna Jiřího Mahena v Brně se soustředila především na tvorbu výměnného knihovního fondu; jeho akvizici, zpracování, distribuci a cirkulaci.

8.1 Výměnné fondy

Budování a využívání účelově budovaných knihovních fondů – výměnných fondů – patřilo mezi jednu z nejvíce využívaných regionálních služeb.

Budování výměnných fondů, jejich cirkulace prostřednictvím výměnných souborů, stejně tak jako revize a pravidelná aktualizace knihovního fondu patřily jako každoročně k základním regionálním službám všech sedmi pověřených knihoven.

Budování výměnných fondů v pověřených knihovnách JMK

Region	Nákup VF v Kč	Počet zakoupených k.j.	% z částky dotace	Celkový počet VF k 31.12.2020
Blansko	758 835,04	3 589	30,19	59 049
Brno-město	335 055,07	1 626	65,69	33 031
Brno-venkov	611 711,25	3 249	23,86	50 472
Břeclav	435 953,54	2 040	22,33	41 797
Hodonín	336 620,75	1 499	17,05	37 420
Vyškov	426 430,04	1 987	21,49	27 768
Znojmo	532 935,34	2 531	22,16	39 851
CELKEM	3 437 541,03	16 521	24,73	289 388

Doplnění nákupu výměnných fondů o didaktické materiály

Do výměnného souboru byla zakoupena sada knih s metodickými materiály na podporu čtenářství pro první stupeň základní školy a interaktivní knihy z nakladatelství ALBI. Po dobrých zkušenostech z předchozích let nabídla pověřená knihovna na podporu vzdělávání **Trénink paměti pro děti i dospělé** (certifikovaná lektorka Zdeňka Adlerová), který se uskutečnil ve čtyřech knihovnách.

Cirkulace výměnných fondů

Cirkulace výměnných fondů umožňuje rozšíření nabídky kmenových fondů smluvních knihoven. Přírůstky do výměnných fondů byly pořízeny z velké části z krajské dotace na regionální funkce knihoven, část představují dary. V roce 2019 bylo do obsluhovaných knihoven rozvezeno **2 035 souborů** (2019 – 2 705), které čítaly **135 425 svazků** (2019 - 154 941 svazků).

Mnohé pověřené knihovny (např. Břeclav, Hodonín, Znojmo) zajišťují dopravu výměnných souborů, což zvyšuje zájem o tuto službu. Rozvoz bývá spojován s metodickými návštěvami.

8.2 Poradenská a konzultační činnost

Konzultace a metodické návštěvy se týkaly všech oblastí práce obsluhovaných knihoven, velká část dotazů směřovala ke způsobu zajištění služeb v době pandemie. Začátkem roku byly konzultace a metodické návštěvy zaměřeny na statistické výkaznictví, v průběhu roku také na automatizaci knihovnických činností, zejména v souvislosti s ukončením podpory automatizovaného knihovního systému Clavius k roku 2020, výměnné fondy, aktualizaci a revizi knihovnických fondů, knihovnickou techniku. Nově zapojené knihovny se dotazovaly na podmínky projektu Jižní Morava čte nebo k vyhlášenému, ale nepodpořenému dotačnímu titulu JMK Obecní knihovny.

Moravská zemská knihovna v Brně vydala v rámci poradenské činnosti čtyři elektronická a čtyři tištěná čísla časopisu Duha. Časopis je současně platformou pro sdílení aktivit a inspirativních podnětů mezi veřejnými knihovnami Jihomoravského kraje.

Standard Poradenská a konzultační činnost, metodické návštěvy, plány, rozbor

Periodicita: Průběžně, metodická návštěva minimálně 2x ročně v každé obsluhované knihovně provozované obcí v kraji.

Rozbor činností – vyúčtování dotace RF za rok 2019 bylo doručeno včetně komentáře odboru regionálního rozvoje KÚ JMK v únoru 2020. Byla sestavena **Výroční zpráva o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2019**, která byla zaslána Knihovnickému institutu Národní knihovny ČR a odboru kultury a památkové péče JMK. Byla vystavena na webových stránkách oddělení knihovnictví: <http://www.mzk.cz/region>.

8.3 Statistika knihovnických činností

Vykonávání této regionální služby patří mezi povinnost vyplývající ze zákona č. 89/1995 Sb., o státní statistické službě, ve znění pozdějších předpisů. Zahrnuje poradenství, kontrolu, urgenci a zpracování statistických výkazů a komentářů. Zpracování statistiky je hlavní náplní činnosti regionálních oddělení pověřených knihoven a krajské knihovny zejména v období od počátku ledna do poloviny února.

MZK a pověřené knihovny využívají od roku 2005 statistický program STAT-Excel, který výrazně usnadňuje a zjednodušuje zpracování statistických výkazů, zejména vyhodnocení statistických ukazatelů včetně standardu VKIS. Ačkoli je určen především pro vkládání a vyhodnocování údajů, které shromažďuje NIPOS (Roční výkaz o knihovně KULT (MK) 12-01), jsou součástí tabulek i údaje z regionálních činností (výměnné fondy, semináře, porady, konzultace). Program Stat-Excel je využíván celoročně pro aktuální zjišťování potřebných statistických informací a při zpracování dílčích hodnocení a analýz.

Standard Statistika knihovnických činností

Periodicita: 1x ročně výkazy, průběžně využití

Standard statistika knihovnických činností byl v rámci kraje i jednotlivých okresů (regionů) splněn, údaje jsou celoročně využívány při analýzách a řešení dílčích problémů v knihovnách.

8.4 Porady

Porady představují platformu pro pracovní setkání ředitelů a vedoucích regionálních oddělení pověřených knihoven, umožňují sdílení zkušeností a rovnoměrný rozvoj regionálních funkcí knihoven ve všech regionech.

Porad pověřených knihoven se zúčastnilo celkem **170 knihoven**, což představuje **24,96 %**

z celkového počtu 681 obsluhovaných knihoven (tj. propad o 143 obslužených knihoven ve srovnání s rokem 2019).

V roce 2020 se konaly dvě porady ředitelů, z toho jedna on-line, a dvě porady vedoucích regionálních oddělení pověřených knihoven, z toho jedna on-line.

Porady ředitelů pověřených knihoven

15. 6. v MZK, 14 účastníků

27. 10. z MZK, on-line, 11 účastníků

Porady vedoucích regionálních oddělení pověřených knihoven

16. 6. výjezdni porada v Knihovně Jiřího Mahena, pobočka Medlánky, 15 účastníků

13. 10. z MZK, on-line, 13 účastníků

27. 10. z MZK, on-line, 12 účastníků

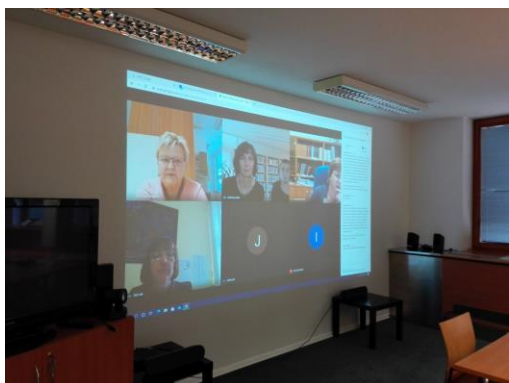
CELKEM: 5 porad, 65 účastníků

Rozloučení s Mgr. Hanou Šimonovou, ředitelkou Městské knihovny Hodonín (1.1.2009-30.6.2020) v souvislosti s jejím odchodem do důchodu na poradě ředitelů pověřených knihoven Jihomoravského kraje v Moravské zemské knihovně 15.6.2020

Výjezdni porada vedoucích regionálních oddělení pověřených knihoven Jihomoravského kraje v Knihovně Jiřího Mahena – pobočka Medlánky za účasti místostarostky MČ Medlánky paní Kateřiny Žůrkové (uprostřed)

On-line porada vedoucích regionálních oddělení pověřených knihoven Jihomoravského kraje 13. 10. 2020 (prostory videokonferenčního sálu Moravské zemské knihovny)

Porady v regionech

Porady zajišťují pro svoje obsluhované knihovny jednotlivé pověřené knihovny. Témata vycházela z aktuální situace ovlivněné pandemií, mnoho porad se konalo v on-line prostředí. Zejména s ohledem na pozastavenou realizaci plánovaných aktivit byl kladen důraz na nabídku služeb v on-line prostředí, zejména na propagaci nového projektu Moravské zemské knihovny <https://protiviru.knihovny.cz/>

V rámci sdílení dobré praxe uskutečnilo regionální oddělení Městské knihovny Boskovice návštěvu Městské knihovny Kuřim dne 4. 6. 2020 (původně plánováno na březen). Byly předány informace z praxe metodického oddělení, které realizuje výkon RF pro knihovny Brno – venkov.

Z důvodu pandemické situace se většinou v roce 2020 neuskutečnily tradiční výjezdni porady v regionech. Výjezdní poradu se podařilo uskutečnit 7. září v regionu Znojmo.

Témata porady:

- o Covid – ochrana, opatření
- o novinky, které máme k zapůjčení (Kouzelné čtení, Albi tužka, hry, audioknihy)
- o soutěž Komunitní knihovna JMK a Knihovnická osobnost JMK
- o projekt Sovíkovo putování k podpoření rozvoje čtenářské gramotnosti
- o workshop Tvoříme koncepci knihoven od pana Mgr. Tomáše Štefka (neproběhl, přesouvá se na rok 2021)
- o názorná ukázka použití nově koupených ozobotů

*Výjezdní porada Městské knihovny Znojmo,
návštěva Místní knihovny Kořenec*

Standard Vzdělávání knihovníků, semináře, porady

*Periodicita: 4x ročně porada ředitelů/pracovníků pověřených knihoven,
2x ročně porady knihovníků profesionálních obsluhovaných knihoven. Další vzdělávací akce (semináře, školení aj.) zajišťující nabídku odborného vzdělávání v rozsahu 48 hodin všem knihovníkům profesionálních a v rozsahu 8 hodin všem knihovníkům neprofesionálních knihoven v kraji.*

V Jihomoravském kraji se konalo v roce 2020 celkem 25 porad, dvě porady ředitelů pověřených knihoven, tři porady pracovníků regionálních oddělení a porady v regionech. Standard dvou porad profesionálních knihoven nebyl většinou splněn z důvodu pandemie. V případě neprofesionálních knihoven byla situace v mnoha případech podobná. Pověřené knihovny řešily situaci převedením porad do on-line prostředí.

8.5 Praktická podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit

Mezi nově sledované regionální činnosti patřila za rok 2020 praktická i metodická **Podpora vzdělávacích, kulturních a komunitních aktivit**. Obsahem metodické pomoci byly náslechy knihovníků při akcích v pověřené knihovně, doporučování vhodných způsobů práce s dětmi i dospělými (sdílení příkladů dobré praxe), i prostřednictvím webových stránek, praktické semináře, vzdělávání, metodické návštěvy, konzultace. Obsahem praktické pomoci byla pomoc konkrétní knihovně při organizaci konkrétní akce (pomoc s propagací (příprava letáků, maily do okolních knihoven, článek do regionálního tisku), domluvení lektora, případně účast metodika při realizaci akce.

BLANSKO

V rámci vzdělávání MAP II ve spolupráci s MAS Boskovicko PLUS byly realizovány pro žáky škol ORP Boskovice besedy s Klárou Smolíkovou a Jiřím Walkerem Procházkou (Benešov, Boskovice, Křetín, Lysice, Svitávka, Vísky).

Regionální oddělení se zapojilo do významné regionální akce - MINIVELETRHu KNIHY s MAS Boskovicko PLUS a za podpory města Boskovice. Byli přizváni regionální autoři (J. Šandera, V. Nykodýmová) a vydavatelé dětských knih a učebnic. Současně byl o jejich tvorbě připraven seminář pro pedagogy a knihovníky. V rámci akce se prezentoval místní vypravěč příběhů pan Griga a Knihářství Oujeský. Hlavní patronkou miniveletrhu byla Petra Braunová.

Realizační tým miniveletrhu

Spolupráce při propagaci akce knihovny Kladoruby – Knihovna pod stanem jinak. Každoroční a již tradiční akce se nemohla uskutečnit, proto ji organizátoři nabídli pro nadšené účastníky do domácího prostředí. Výzvy se účastnily také obsluhované knihovny regionu.

Pokračovala regionální akce na podporu dětského čtenářství – Putování se psím hrdinou.

Dvě výstavy z díla Kláry Smolíkové (Čertice Dorka a Řemesla) byly zapůjčené do knihoven a od října 2020 do škol, kde díky spolupráci s pedagogy probíhala takto podpora čtenářství přímo ve školách z důvodu uzavření knihoven kvůli epidemii.

Celkem bylo podpořeno 7 knihoven regionu. Autory knih mělo možnost vidět 560 posluchačů.

KJM

Pobočky KJM v Brně-Husovicích, Na Křižovatce, v Brně-Medlánkách, v Brně-Žebětíně a v Brně-Ivanovicích pokračovaly v zapojení do projektu Sociální inovace v knihovnách. Projekt si klade za cíl pomoci knihovnám zmapovat a propojovat sociální skupiny v místě sídla. Zároveň zavést takové nástroje a nové služby, které podpoří vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní funkci knihovny.

VYŠKOV

Na podporu čtenářství vyhlásila pověřená knihovna pro knihovny regionu Čtenářskou výzvu ve variantách pro dospělé a mládež. Trénink paměti pro děti i dospělé (certifikovaná lektorka Zdeňka Adlerová) se uskutečnil v knihovnách Křenovice, Vážany nad Litavou, Lysovice, Podbřežice, Topolany, Hostěrádky-Rešov, Heršpice. Lektorné bylo hrazeno z rozpočtu na regionální funkce knihoven.

Byla navázána spolupráce s MAS Vyškovsko a Slavkovsko, kde jsou knihovny v projektech zahrnuty jako subjekty rozvíjející čtenářskou gramotnost dětí. V pracovních skupinách pro čtenářskou gramotnost je Jarmila Urbánková (knihovna Slavkov) a Jaroslava Barová (knihovna Vyškov).

Na podporu čtenářství se uskutečnily v KKD v prvním pololetí akce Poetická dílna s Rostislavem Krivánkem a Petrem Haroldem (4 x 100 dětí), Setkání knihovníků a pedagogů (17 osob). Pro pedagogy Emoční sebeobrana a seminář Čtením a psaním ke kritickému myšlení. Byl realizován dotazník Čtenářská gramotnost, spolupráce škol a knihoven.

ZNOJMO

Místní knihovna Litobratřice – v rámci projektu Knihovna dětem podpořilo regionální oddělení Městské knihovny Znojmo besedu s Mgr. Monikou Mažárovou z Jihomoravského muzea ve Znojmě, která si připravila pro děti besedu o muzeu, historii, pravěku a o obci Litobratřice. Součástí besedy byla ukázka archeologických nálezů, zkoumání mincí s lupou a také tvoření. Při tvoření děti vyráběly vlastní knihu o Litobratřicích.

*Mgr. Monika Mažárová
z Jihomoravského muzea ve
Znojmě v Místní knihovně
Litobratřice*

8.6 Pomoc při revizi a aktualizaci knihovního fondu

Tuto odborně a časově náročnou regionální službu využilo v roce 2020 celkem 134 knihoven, z toho ve 110 byla vykonána revize za pomoci pověřené knihovny. Bylo revidováno 567 100 knihovních jednotek, což je o patřičný počet obslužených knihoven k nejméně využívaným regionálním službám. Míra jejího využití závisí na tom, kolik knihoven má v plánu vykonání revize.

Revize je knihovnám zajišťována několika způsoby:

- a) praktickou pomocí knihovníkovi při zahájení a ukončení revize – nejčastější způsob,
- b) metodickou pomocí či průběžnými konzultacemi,
- c) provedením úplné revize knihovního fondu včetně aktualizace a potřebné administrativy (vyplnění Protokolu o provedení revize knihovního fondu a Zdůvodnění zjištěného rozdílu při revizi) – v současné době již nejméně častý způsob,

Nejvíce efektivním způsobem je tzv. automatizovaná revize za pomoci revizního modulu.

Výjezdy do knihoven na zahájení revizních prací včetně aktualizací se realizovaly tak jako v předcházejícím roce až po obdržení dotace na RF.

Pomoc regionálního oddělení Městské knihovny Znojmo při aktualizaci knihovního fondu v Místní knihovně Jezeřany-Maršovice, fotografie archiv MěK Znojmo

Regionální oddělení iniciují vykonání revize v knihovnách, kterým uběhla zákonná pětiletá lhůta, a každoročně připravují začátkem roku **plán revizní činnosti**. Součástí revizí jsou aktualizace knihovních fondů, které provádějí zpravidla pracovníce regionálních oddělení.

V roce 2020 byla z důvodu uzavření knihoven zaměřena pozornost na péči o knihovní fond včetně aktualizace, což se projevilo v nárůstu obslužených i revidovaných knihoven a v počtu revidovaných knihovních jednotek:

Rok	Počet obslužených knihoven	Počet revidovaných knihoven	Počet revidovaných svazků	Rozdíl
2019	141	98	478 421	
2020	134	110	567 100	+ 88 679

Standard Pomoc při revizi a aktualizaci knihovních fondů

Okruh příjemců: Neprofesionální knihovny a knihovny s pracovním úvazkem nejvýše 1,0 v kraji.

Periodicita: 1x za pět let - na vyžádání.

Určujícím hlediskem pro vykonání revize je pětiletá lhůta stanovená prováděcí vyhláškou ke knihovnímu zákonu č. 88/2002 Sb. V některých letech je množství revidovaných knihoven vyšší a v jiných nižší. Určující je plán revizí, který každoročně připravují regionální oddělení pověřených knihoven. **V roce 2020 bylo vykonáno 134 revizí a revidováno 567 100 titulů.**

8.7 Nákup a zpracování knihovního fondu z prostředků obcí

Nákup a zpracování knihovních fondů z prostředků obcí zajišťovalo v roce 2020 celkem 6 pověřených knihoven.

Nákupem knihovního fondu, který finančně dotují zřizovatelé knihoven, bylo obsluženo **190** obsluhovaných knihoven, je to o 5 méně než v uplynulém roce.

Jednalo se o nákup knih do kmenového fondu knihoven. Tuto regionální službu vykonávaly s výjimkou regionu Blansko všechny pověřené knihovny.

Následné zpracování knihovního fondu si v roce 2020 vyžádalo v regionech 253 knihoven, což představuje nárůst o 5 knihoven.

MZK tuto službu smluvně přenesla na pověřené knihovny.

8.8 Cirkulace výměnných souborů

Kromě klasických knižních dokumentů jsou do výměnných fondů podle zájmu knihoven pořizována i periodika a CD. Ke konci roku 2020 bylo ve výměnném fondu sedmi pověřených knihoven zaevidováno **289 388 k.j.** Přírůstek výměnného fondu k 31. 12. 2020 byl **16 521 k.j.** (v roce 2019 – 18 351 k.j.).

O soubory z výměnných fondů požádalo **570 knihoven**; to je **83,7 % z počtu obsluhovaných knihoven**. Oproti loňskému roku došlo k poklesu o 48 knihoven.

Většina pověřených knihoven umožňuje obsluhovaným knihovnám objednávat výměnné fondy prostřednictvím on-line katalogu. Výměna souborů není vázána na časové období, je umožněna i průběžná cirkulace.

Cirkulace výměnných fondů zůstává dlouhodobě 3. nejvíce využívanou regionální službou. MZK v Brně přenesla tuto službu smluvně na pověřené knihovny.

Standard Tvorba výměnných knihovních fondů, jejich cirkulace a distribuce

Periodicita: Minimálně 2x ročně 1 soubor s minimálně 30 svazky

Jiná měřítka: Minimální roční přírůstek výměnného fondu 1 500 v 1 PK, která obsluhuje 80 knihoven.

Dle požadavku standardu vychází na 1 obsluhovanou knihovnu 60 svazků ročně, tj. pro 681 obsluhovaných knihoven – 40 680 k.j., skutečnost: 135 425 k.j.

Dle požadavku standardu vychází požadavek přírůstku 12 768 k.j. ($681 : 80 = 8,5125 \text{ PK} \times 1 500 = 12 768,75$ přírůstek k.j.).

V celokrajském měřítku i v rámci jednotlivých regionů byl standard naplněn.

8.9 Doprava v rámci regionálních funkcí knihoven

Doprava v rámci regionálních funkcí knihoven sloužila převážně k rozvozu souborů výměnného fondu, provádění revizí a aktualizací knihovního fondu, k distribuci novinek nakoupených

a zpracovaných smluvním knihovnám za finanční prostředky obcí a měst, k metodickým návštěvám, k nákupu knihovního fondu.

Celkem bylo regionálními službami obslouženo 598 knihoven (v předchozím roce 601 knihoven) a najeto 30 503 km (v předchozím roce 35 857 km)

Služební vozidlo Městské knihovny Boskovice k cirkulaci a distribuci výměnného fondu

Distribuce výměnného fondu v Obecní knihovně Žerůtky, region Znojmo

9 Projekt Jižní Morava čte ukončil svůj 5. ročník

V roce 2020 proběhl již pátý ročník projektu Jižní Morava čte. Patronem projektu zůstal i nadále spisovatel a malíř, Pavel Čech. Cílem projektu je podpora čtenářství u dětí a mládeže, mezigenerační výměna a rozvoj kritického myšlení. Přestože byl rok 2020 ve všech ohledech ojedinělý, dokud to pandemie koronaviru a s tím spojená vládní nařízení povolovala, probíhaly v zapojených knihovnách různé literárně zaměřené akce – autorská čtení, besedy, workshopy, setkání s významnými osobnostmi a další akce spojené s námětem soutěže. **Celkem ve 45 knihovnách v Jihomoravském kraji proběhlo 90 akcí, kterých se zúčastnilo 1.700 dětí.** Nižší počet uskutečněných akcí a počet návštěvníků byl ovlivněn epidemiologickou situací.

Na autorských čteních a besedách se v různých městech a obcích vystřídal **několik známých, převážně regionálních autorů, ilustrátorů a dalších osobností**, jako například: Markéta Harasimová, Daniel Vydra, Klára Smolíková, Pavel Čech, Petra Dvořáková, Lucie Hlavinková, Michaela Fišarová. MZK společně s krajskými knihovnami, Sdružením knihoven ČR a Svazem knihovníků a informačních pracovníků ČR vytvořilo během první vlny pandemie koronaviru celostátní kampaň „Kup knihu a zachrániš nakladatele!“ na podporu českého knižního trhu. Známí spisovatelé v rámci této kampaně natáčeli videa, kde četli ukázky ze svých děl s výzvou ke koupi knih a podpoře knižního trhu. Této kampaně se zúčastnili i autoři, kteří se pravidelně zapojují do projektu Jižní Morava čte, jako např. Hynek Klimek, Jiří Šandera, Petra Dvořáková, Lucie Hlavinková, Klára Smolíková, Markéta Harasimová, Jan Opatřil, Daniel Vydra a Zuzana Pospíšilová. Video jsou dostupná na facebookovém profilu projektu Jižní Morava čte.

Součástí projektu je každoročně také **soutěž**, jejíž téma v roce 2020 „Svět v obrazech“ mělo mimo jiné připomenout výročí 350 let od úmrtí Jana Amose Komenského. Soutěží byl dán prostor dětské fantazii, kritickému myšlení i psaní, výtvarnému citu a tvořivosti. Cílem tohoto tématu bylo přimět mladé čtenáře k zamyšlení, jaký je a může být svět kolem každého z nás. Tímto tématem byl také

dán prostor k vyjádření se k aktuální pandemické situaci.

Soutěž byla rozčleněna (na základě zkušeností z předchozích ročníků) do celkem šesti kategorií (literární, výtvarné a volné tvorby). Krajského kola se zúčastnilo celkem 94 literárních, výtvarných a audiovizuálních prací. Tři nejlepší z nich v každé kategorii budou slavnostně oceněni v roce 2021.

Přehled všech vítězných prací naleznete zde: <http://www.jiznimoravacte.cz/soutez>

Více informací naleznete na webových stránkách <http://jiznimoravacte.cz/> a stejnojmenném profilu na Facebooku.

Slavnostní vyhlášení výsledků v Městské knihovně Židlochovice, fotografie archiv MZK

10 Statistický výkaz výkonu regionálních funkcí knihoven pověřených knihoven Jihomoravského kraje

1	Kraj	Jihomoravský	
2	Název knihovny (v krajském sumáři počet PK)	Pověřené knihovny JMK	
		2019	2020
3	Počet pracovníků zajišťujících regionální funkce knihoven	19,555	23,257
4	Počet obsluhovaných knihoven	682,00	688
5	Poradenská a konzultační činnost		0
6	počet obslužených knihoven	597,00	544
7	počet poskytnutých konzultací	2078,00	2 231
8	počet metodických návštěv	822,00	616
9	Statistika knihovnických činností Kult (MK) 12 - 01		0
10	počet obslužených knihoven	665,00	671
11	počet zpracovaných statistických výkazů	673,00	676
12	Vzdělávání knihovníků, semináře		0
13	počet obslužených knihoven	237,00	310
14	počet všech vzdělávacích akcí	65,00	80
15	z toho (z ř. 14): počet akcí v rámci RF	50,00	37

16z toho (z ř. 15): počet akcí na podporu vzděl., kult. a komun. akcí		20
17	počet všech účastníků	577,00	1 144
18	z toho (z ř. 16): počet účastníků akcí v rámci RF	441,00	487
19z toho (z ř. 18): počet účastníků akcí na podporu vzděl., kult. a komun. aktivit		203
20	počet všech vyučovacích hodin	174,00	963
21	z toho (z ř. 18): počet vyučovacích hodin v rámci RF	151,00	136
22z toho (z ř. 21): počet vyučovacích hodin na podporu vzděl., kult. a komun. aktivit		47
	Porady		0
	počet obslužených knihoven	313,00	177
	počet akcí	36,00	25
23	počet účastníků	602,00	371
	Praktická podpora vzděl., kult. a komunitních aktivit		0
	Počet obslužených knihoven		34
	Počet akcí, zásahů		30
24	Pomoc při revizi a aktualizaci KF		0
25	počet obslužených knihoven	141	134
26	počet revidovaných knihovnických jednotek	478 421	567 100
27	počet revidovaných knihoven	98	110
28	Nákup KF z prostředků provozovatelů (obcí) do vlastních KF		0
29	počet obslužených knihoven	195	190
30	počet nakoupených knihovnických jednotek	11 787	11 490
31	Zpracování KF z prostředků provozovatelů (obcí) vlastních KF		0
32	počet obslužených knihoven	248	253
33	počet zpracovaných knihovnických jednotek	22 333	21 694
34	Výměnný fond (v knihovnických jednotkách)		0
35	stav výměnného fondu	283 565	289 388
36	roční přírůstek VF	18 351	16 521
37	roční úbytek výměnného fondu	9 907	12 078
38	z ř. 36 zakoupeno z finančních prostředků kraje na regionální funkce	17 887	16 071
39	z ř. 36 zakoupeno z finančních prostředků obce	0	0
40	z ř. 36 z zakoupeno z finančních prostředků dalších zdrojů	269	442
41	Cirkulace VF		
42	počet obslužených knihoven	618	570
43	počet expedovaných souborů	2 705	2 035
44	počet svazků v souborech	154 941	135 425
45	Servis automatizovaného knihovnického systému		
46	počet knihoven, pro které pověřená knihovna zajišťuje podporu automatizovaného systému	436	442
47	počet akcí, zásahů	302	291
48	Doprava v rámci výkonu RF		
49	počet obslužených knihoven	601	598
50	počet ujetých km	35 857	30 503

11 Dotace na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven JMK v roce 2020 z pohledu stavby rozpočtu

Na základě Smlouvy o poskytnutí dotace z rozpočtu Jihomoravského kraje na zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v roce 2020, č. JMK062877/20/OK, byla Moravské zemské knihovně přidělena dotace ve výši **16.000.000 Kč**. Tato částka byla rozdělena na výkon regionálních funkcí knihoven celkem 7 pověřeným knihovnám plus příjemci dotace MZK v Brně a strukturovaná do 8 dílčích rozpočtů.

Čerpání dotačních prostředků bylo realizované v souladu se schváleným finančním plánem, předloženým jednotlivými knihovnami a příjemcem a Metodikou Moravské zemské knihovny v Brně k výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji (dále Metodika), jejíž přílohou je i formulář „Rozpočet na výkon RF“ a která upravuje podmínky přesunu v rozpočtu. Struktura rozpočtu představujícího plán finančního čerpání dotačních prostředků rozděluje náklady na výkon RF do 4 nákladových položek. Nákladové položky představují:

1. Osobní náklady,
2. Provozní náklady,
3. Služby
4. Ostatní náklady.

Přesuny mezi jednotlivými položkami odrážely zejména celorepublikově nastavená protiepidemická opatření související s pandemií nemoci covid-19. U jedné z položek, konkrétně u položky 3. Sužby, došlo k přesunu finančních prostředků o 34,99 % v rámci položky. Z celkového rozpočtu se ale jednalo o 0,98 %. Veškeré pohyby mezi nákladovými položky rozpočtu byly zpracovány podle postupu ošetřeného v Metodice a byly zaneseny do struktury celkového rozpočtu dotace. Upravené rozpočty jsou součástí finančního vyúčtování dotace za rok 2020 předloženého na KÚ JmK.

Tab. č. 1 Struktura rozpočtu dotace na zajištění výkonu RF knihoven v JMK v roce 2020

Nákladové položky	Schválený rozpočet	Změny celkem	Procento všech změn	Upravený rozpočet
1. Osobní náklady	12 069 570,38	-373 167,86	-3,09181%	11 696 402,52
2. Provozní náklady	3 161 629,62	622 994,44	19,70485%	3 784 624,06
3. Služby	446 100,00	-156 108,40	-34,99404%	289 991,60
4. Ostatní náklady	322 700,00	-93 718,18	-29,04189%	228 981,82
CELKEM	16 000 000,00	0,00	x	16 000 000,00

Zdroj: rozpočty pověřených knihoven a příjemce MZK, výpočty zpracovatele

V roce 2020 bylo celkem čerpáno **16.000.000,- Kč**, čímž byla vyčerpána celková poskytnutá dotace příjemci MZK v Brně.

12 Přínosy dotace na regionální funkce knihoven

Přínos regionálních služeb pro základní knihovny oceňují zejména zřizovatelé knihoven a pověřené knihovny, jejichž prostřednictvím jsou služby nabízeny i těm nejmenším knihovnám.

Moravská zemská knihovna v Brně jako příjemce dotace obdržela finanční prostředky, které významně přispěly ke zvýšení úrovně poskytovaných knihovnických a informačních služeb v Jihomoravském kraji.

Na nákup výměnného fondu vynaložily pověřené knihovny v roce 2020 celkem 3 437 541,03 Kč (v roce 2019 – 3 576 336,29 Kč). Výměnný fond umožňuje knihovnám obohatit a zpestřit nabídku stálého knihovního fondu a významně se podílí na zkvalitňování služeb zejména malých obecních knihoven.

Z celkových nákladů pro pověřené knihovny – 13 900 000,- Kč představuje tato částka 24,37 % (v roce 2019 – 26,34 %).

Nákup výměnného fondu v rámci kraje (PK + MZK) představuje z celkové dotace na regionální funkce knihoven, snížení oproti předchozímu roku o 0,87 %.

2020 – 21,48 %

2019 – 22,81 %

(2018 – 18,61 %

2017 – 22,86 %,

2016 – 26,17 %,

2015 – 26,37 %).

Roční přírůstek knihovních jednotek do výměnných fondů byl v roce 2020 celkem 16 521 svazků (v roce 2019 – 18 351 svazků).

I v roce 2020 patřilo mezi požadované služby ze strany knihoven kromě výměnných fondů již tradičně vzdělávání. **Celoživotní vzdělávání knihovníků je kromě tvorby a cirkulace výměnného fondu jednou z hlavních činností pověřených knihoven. Z důvodu pandemie se mnoho akcí přeložilo na příští rok. Celkem se konalo 310 akcí, o 172 méně než v uplynulém roce.**

13 Celkové hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v roce 2020

Zásadní vliv na realizaci regionálních služeb měla pandemie Covid-19, která znemožnila realizaci mnoha plánovaných aktivit, konání tradičních porad včetně výjezdních a mnoha vzdělávacích akcí. Dobrou zprávou pro knihovny bylo schválení podpory na výkon regionálních funkcí knihoven ve stejné výši jako v uplynulém roce. Dotace umožňuje zajistit dostupnost veřejných knihovnických a informačních služeb i v těch nejmenších obcích a podle hodnocení pověřených knihoven JMK je knihovnami i jejich zřizovateli hodnocena velmi kladně. Mezi nejvíce využívané služby patřila cirkulace výměnných fondů, poradenská a konzultační činnost, doprava, porady a vzdělávání.

Standardy a dílčí cíle regionálních funkcí knihoven se podařilo naplnit i v roce 2020.

Dotace na rozvoj regionálních funkcí knihoven významně napomáhá dalšímu zkvalitňování regionálních služeb, které přispívají ke kulturnímu rozkvětu obcí, rozvoji informační a čtenářské gramotnosti.

V centru pozornosti zůstává i nadále vzdělávání neprofesionálních knihovníků, zejména zlepšení jejich účasti na poradách a vzdělávacích akcích.

Ve spolupráci s regionálními odděleními pověřených knihoven se dařilo proměňat knihoven v moderně vybavená místa setkávání a kulturních aktivit, k čemuž významně přispěl již 5. ročník projektu na podporu čtenářství Jižní Morava, který má svého patrona – spisovatele a ilustrátora Pavla Čecha.

Poděkování za spolupráci při rozvoji veřejných knihoven a regionálních služeb knihoven patří velkým dílem ředitelům a vedoucím regionálních oddělení pověřených knihoven. Bez jejich podpory a spolupráce by nebylo možné realizovat činnosti, které přispívají k rozvoji veřejných knihoven a jejich proměně na místa setkávání, nově i místa, která propojují návštěvníky virtuálních aktivit. Loňský obtížný rok prokázal, že knihovny si jsou vědomy svého potenciálu a schopnosti zvládat i nové výzvy a čelit jim. Rok 2020 zahájil novou etapu v rozvoji knihoven, které se dařilo také s podporou regionálních funkcí knihoven, aktivit a činností, které budují potřebné zázemí a oporu veřejným knihovnám všech velikostí.

Brně 24. 2. 2021

Název: **Výroční zpráva o hodnocení výkonu regionálních funkcí knihoven v Jihomoravském kraji v roce 2020**

Vydala: Moravská zemská knihovna v Brně

Rok vydání: 2021

Zpracovalo: Oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny v Brně, autor grafického návrhu obálky Anna Jílková.

Určeno: Krajský úřad Jihomoravského kraje, Národní knihovna ČR
a pro vnitřní potřebu veřejných knihoven Jihomoravského kraje
Účelová publikace.

Zpracováno na základě statistických výkazů výkonu a financování regionálních funkcí pověřených knihoven Jihomoravského kraje a Moravské zemské knihovny za rok 2020.

Zpráva je dostupná na stránkách Moravské zemské knihovny v Brně v sekci Pro knihovny:
https://www.mzk.cz/sites/mzk.cz/files/vyrocní_zprava_rf_2020.pdf